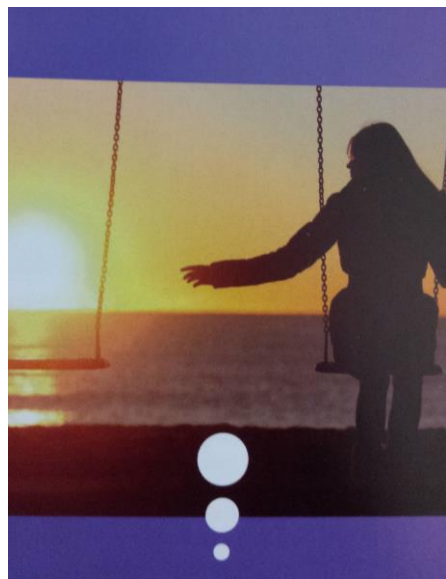

Steun na partnerverlies

WijZ, Zwolle

2015/2016

Inleiding

Voor je ligt de eerste versie van 'Steun na Partnerverlies'.

Dit boekje is in eerste instantie bedoeld voor de vrijwilligers van de pilot 'Steun na Partnerverlies'. Hierin vindt je uiteenlopende informatie over alles waar je mee te maken kan krijgen in het contact met iemand die recent weduwe of weduwnaar is geworden.

We zijn gekomen tot vijf hoofdstukken, namelijk: aanbevelingen, checklisten, organisaties, wet- en regelgeving en verwijsmogelijkheden voor meer informatie.

Het is geen compleet document. Dat hebben we niet beoogd. We vullen het samen aan komend jaar. Met de kennis die we gezamenlijk opdoen. Om een nog beter beeld te krijgen van het vangnet wat er in Zwolle reeds is, welke initiatieven er landelijk zijn, aan welke wet- en regelgeving valt te denken, welke boeken je deskundigheid kunnen bevorderen of jou mogelijk inspireert. Een naslagwerk, een back up, die richting geeft. Of je verwijst bij vragen waar je mee te maken krijgt. Kortom: we hopen dat deze eerste versie een handvat zal zijn.

Met dank aan de input van jullie allen om tot deze eerste versie te komen. Eveneens dank BuroNazorg, stichting De Jonge Weduwe, Gemeente Zwolle, de Sociaal Raadsliden en aan de collega's van WijZ. Uiteraard ook dank aan Stephanie en José voor het verder onderzoeken en samenstellen.

WijZ

Ellen Overesch

december 2015

Inhoudsopgave

Voorwoord	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Inleiding	2
Inhoudsopgave	3
Hoofdstuk 1 – Aanbevelingen in het werken met rouwenden	5
1.1 Basishouding.....	5
1.1.1 Ruimte en erkenning voor de rouwende en zijn/haar verhaal	5
1.1.2 Actief luisteren	5
1.2 Kind en jongere in rouw	5
1.2.1 Wanneer moet je je zorgen maken	6
Hoofdstuk 2 – Checklisten	8
2.1 Checklist kort na overlijden	8
2.1.1 Checklist Algemeen - voor gehuwden & geregistreerd partners	8
2.1.2 Checklist Algemeen - voor alleenstaanden: ongehuwde en mensen met een samenlevingscontract.....	8
2.2 Checklist enige tijd na overlijden (3 maanden na overlijden)- voor gehuwden & geregistreerd partners	9
2.2.1 Checklist Huisvesting & zorg.....	9
2.2.2 Checklist Opzeggingen.....	9
2.2.3 Checklist Aangifte Erfbelasting.....	10
2.2.4 Checklist Aangifte Inkomstenbelasting	10
2.3 Checklist enige tijd na overlijden (3 maanden na overlijden)- voor ongehuwden of mensen met een samenlevingscontract.....	10
2.3.1 Checklist Opzeggingen & wijzigingen	10
2.3.2 Checklist Huisvesting	11
2.3.3 Checklist Verdeling van het huisraad	11
2.3.4 Checklist Aangifte Erfbelasting.....	11
2.3.1 Checklist Aangifte Inkomstenbelasting	11
Hoofdstuk 3: Organisaties	13
3.1 Organisaties in Zwolle	13
3.2 Organisaties Landelijk.....	14
Hoofdstuk 4 Wet- & regelgeving.....	16
4.1 Anw: Algemene nabestaandenwet	16

4.2 Erfrecht.....	17
Hoofdstuk 5 Verwijzingen	21
5.1 Verwijzingen naar boeken.....	21
5.1.1 Boeken voor nabestaanden.....	21
5.1.2 Boeken voor vrijwilligers/werkers.....	21
5.2 Verwijzingen naar websites.....	22
5.2.1 Websites voor nabestaanden.....	22
5.2.2 Websites voor vrijwilligers/werkers.....	23
5.3 Verwijzingen naar documenten/folders e.d.	23

Hoofdstuk 1 – Aanbevelingen in het werken met rouwenden

De tips & adviezen die in dit komende hoofdstuk aan bod komen, zijn opgesteld door BuroNazorg (H.Doosje). Het bestaat uit 2 delen: aanbevelingen voor rouwenden (volwassenen) en kind en jongere in rouw. Deze adviezen zijn bedoeld voor de vrijwilligers die meewerken aan de pilot ‘Steun na partnerverlies’.

1.1 Basishouding

Onvoorwaardelijke aandacht en respect voor het verhaal van de rouwende. Openstaan voor het verhaal, de emoties en de gedachten/fysieke pijn. Rouwen is een vingerafdruk van verdriet. Ruimte blijven geven voor het individuele pad wat iemand loopt. Als vrijwilliger loop je een stukje mee op dit pad van rouw, geef je handreikingen/ psycho- educatie en ruimte voor rouw en herstel.

1.1.1 Ruimte en erkenning voor de rouwende en zijn/haar verhaal

- Het ruimte bieden voor het kunnen blijven vertellen van het verhaal van rouw is belangrijk voor het rouwproces. Helemaal als een verlies al langer geleden is en de omgeving al veel “verder” in het proces is. Geef erkenning voor de zwaarte van het proces en de olivlek van rouw (secundaire verliezen).
- Geef geen ongevraagde adviezen en durf met lege handen te staan. Jij weet ook niet wat goed is voor die persoon. Soms als mensen erg aan het zoeken zijn rond bepaalde thema’s kun je voorbeelden geven (bijv. opruimen van kleren). Het gaat er met name om wat iemand zelf prettig vindt.
- Stimuleer eigen ideeën en initiatief. Neem niets over, een rouwende heeft vaak het gevoel weinig eigen regie te hebben. Wees alert op afhankelijkheid. Vraag actief wie er in hun netwerk voor ze kan zijn/is. (ook al is het af en toe) Voorkom dat mensen afhankelijk van je worden.
- Blijf bewust van je eigen verhaal. En wees je nog meer bewust van het feit dat het niet betekend dat anderen ook zo rouwen. Wat is van mij en wat van de ander, waar kunnen we elkaar ontmoeten?

1.1.2 Actief luisteren

- Vragen om verduidelijking of om voorbeelden.
- Vragen stellen. Met name open vragen; “Hoe ziet u dat/ ervaart u dat?”
- Zo nodig samenvatten/parafaseren. Wenselijk als iemand heel veel vertelt en wat rondraait in eigen verhaal. Check of je samenvatting klopt. Doel hiervan is dat de rouwende zich gehoord voelt en erkend in zijn/haar verhaal.
- Stilstaan en durven staan bij emoties. Geef ruimte hieraan. Geef je een zakdoek of niet?
- Wees als een anker, klankbord en wegwijzer. En wees je nog meer bewust van het feit dat ieder zijn/haar eigen pad van rouw te ontdekken heeft.

1.2 Kind en jongere in rouw

Om kinderen en jongeren te kunnen ondersteunen is het van belang te weten welke factoren een positieve invloed hebben op verwerken van het verlies.

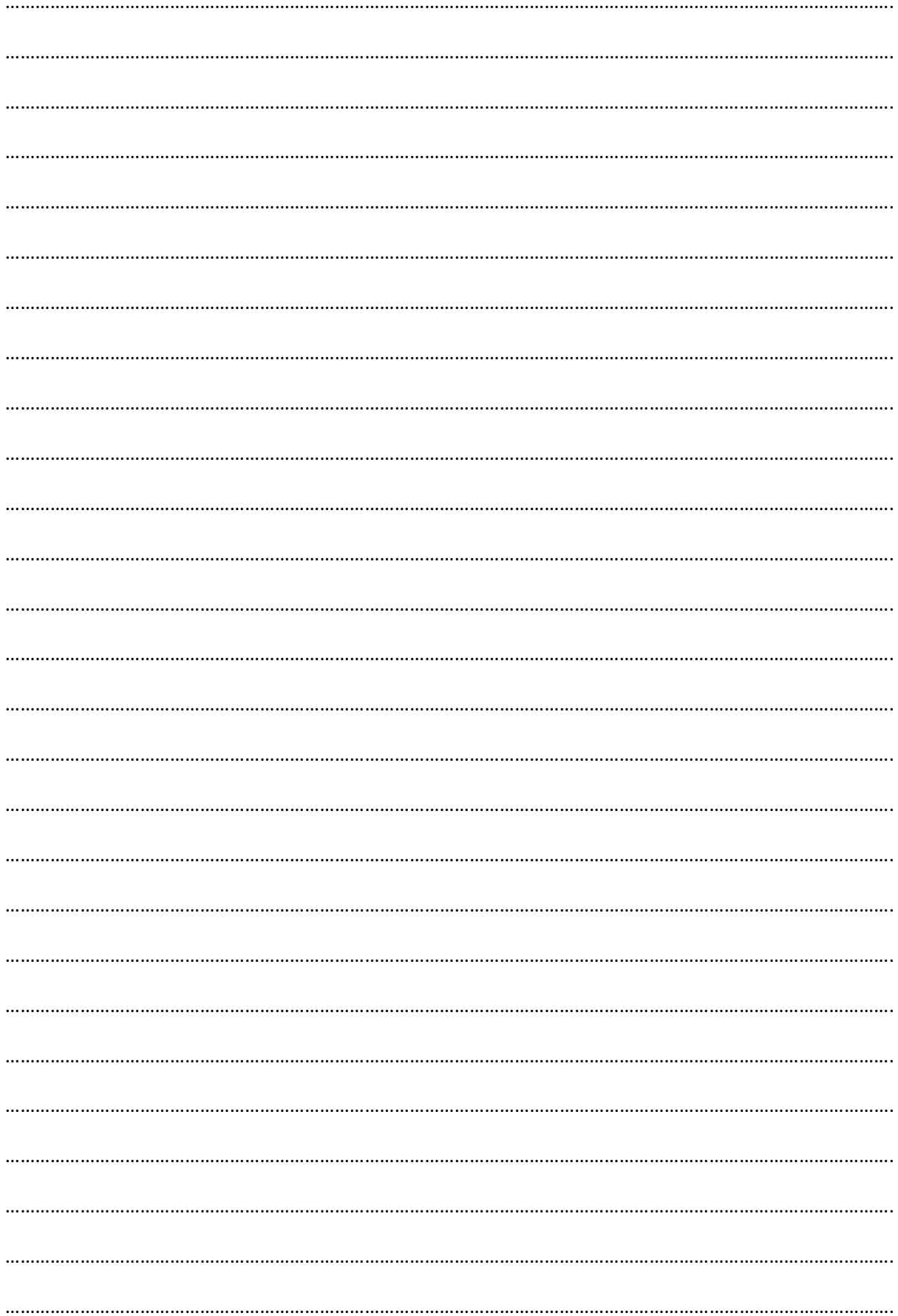
- Het beschikbaar stellen van steunbronnen die als vertrouwd en veilig beschouwd worden.
- Open communicatie:

- Geef jongeren de ruimte om te vertellen wat ze willen vertellen, gedurende langere tijd.
- Erkennen dat rouwen veel energie kost en daarmee andere dingen tijdelijk minder belangrijk maakt.
- Erkennen dat de jongere het moeilijk heeft zonder een uitzonderingspositie te creëren.
- Het bieden van een luisterend oor.
- Het geven van psycho-educatie over rouw. (normaliseren van de rouwuitingen, zo mogelijk)
- Het zorgen voor stabiliteit en continuïteit in het dagelijks leven, eventueel ondersteuning ouders in hun ouder zijn/ psycho-educatie wat normaal is in kind en rouw.
- Een omgeving waarin de pijn van het verlies geuit mag worden, niet voor even maar telkens weer. Tevens een omgeving waar er ook ruimte is voor het leven.
- Mee opletten hoe de jongere zich voelt en/of schoolwerk lijdt onder het rouwproces.

1.2.1 Wanneer moet je je zorgen maken

- Wanneer een kind er gedurende lange tijd triest uit ziet. En wanneer de rouwshadow alle vreugde van het leven in de weg staat. (geen vooruitgang in het proces)
 - Geen vooruitgang in het proces; heftigheid aan rouwuitingen, geen ruimte voor sprankjes van het leven.
- Kind vertoont ernstig terugtrekgedrag.
- Uitval op school en geen toekomstperspectief meer zien, gedurende langere tijd.
- Gedurende langere tijd terugtrekgedrag/ drank/ drugsgebruik.

Besteed ook extra aandacht aan een kind als hij/zij in kortere tijd veel verliezen heeft meegemaakt.

Hoofdstuk 2 – Checklisten

In dit hoofdstuk worden een aantal “checklisten” beschreven. Onderscheid wordt gemaakt tussen kort na overlijden en 3 maanden en langer na het overlijden. Daarnaast zijn deze lijsten beschreven voor 2 groepen, er wordt een onderverdeling gemaakt tussen gehuwd (of geregistreerd partnerschap) en ongehuwd (of mensen die een samenlevingscontract hadden).

2.1 Checklist kort na overlijden

Deze checklisten zijn bedoeld als geheugensteun voor mensen die hun partner kortgeleden hebben verloren. Aangezien we met de pilot na 3 maanden in beeld komen bij deze nabestaanden worden deze checklisten kort benoemd.

2.1.1 Checklist Algemeen - voor gehuwden & geregistreerd partners

1. Is er een testament?
 - Bij het CTR (Centraal testamentenregister) kunt u nagaan of er een testament is opgesteld. (www.notaris.nl/centraal-testamentenregister)
2. Er is geen testament
 - Wie zijn volgens de wet erfgenamen? Wie gaat alles regelen?
3. Er is een testament
 - Wie zijn de erfgenamen? Is er een executeur? Neem contact op met een notaris.
4. Is er een codicil?
 - Zo ja welke consequenties heeft dit voor de nalatenschap?
 - Als u twijfelt aan de geldigheid van het codicil, neem dan contact op met een notaris.
5. Wilt u de nalatenschap zonder voorbehoud aanvaarden?
 - Advies via notaris, met name indien de nalatenschap verworpen wordt.

2.1.2 Checklist Algemeen - voor alleenstaanden: ongehuwde en mensen met een samenlevingscontract

1. Is er een testament?
 - Bij het CTR (Centraal testamentenregister) kunt u nagaan of er een testament is opgesteld. (www.notaris.nl/centraal-testamentenregister)
2. Er is een testament
 - Wie zijn volgens de wet erfgenamen?
 - Is er een executeur? Neem contact op met een notaris.
3. Er is geen testament
 - Wie zijn de erfgenamen? Wie wikkelt de nalatenschap af? Is er een gevolmachtigde benoemd?
4. Is er een samenlevingscontract met verblijfsbeding?
5. Is er een codicil?
 - Zo ja welke consequenties heeft dit voor de nalatenschap? Als u twijfelt aan de geldigheid van het codicil, neem dan contact op met een notaris.
6. Wilt u de nalatenschap zonder voorbehoud aanvaarden?
 - Advies via notaris, met name indien de nalatenschap verworpen wordt.

2.2 Checklist enige tijd na overlijden (3 maanden na overlijden)- voor gehuwden & geregistreerd partners

In deze subparagraaf vindt u een aantal checklists gespecificeerd op onderwerpen. Deze lijsten kunnen als ondersteuning dienen.

2.2.1 Checklist Huisvesting & zorg

1. Huurwoning
 - Neem contact op met de verhuurder om het huurcontract op uw naam te laten zetten.
 - Ga na of u recht hebt op meer huurtoeslag.
2. Koopwoning
 - Is de hypotheek van uw koopwoning gekoppeld aan een levensverzekering of een overlijdensrisicoverzekering?
 - Moet u nog hypotheekrente en -aflossing betalen als met de verzekering de hypotheek is afgelost?
 - Ga na of het voordeling voor u kan zijn om de hypotheek aan te passen. Vraag uw hypotheekverstrekker.
3. Er is extra zorg nodig
 - Er kan contact opgenomen worden met de gemeente of CIZ.

2.2.2 Checklist Opzeggingen

1. Auto
 - Is het kentekenbewijs overgeschreven?
 - Is de verzekering overgeschreven?
2. Ziektekostenverzekering
3. WA-verzekering
4. Doorlopende reisverzekering opzeggen/wijzigen?
5. Rechtsbijstandverzekering?
6. Zorg & zorgtoeslag
 - Heeft u recht op (meer) zorgtoeslag. Is de aanvraag ingediend?
 - Heeft u recht op meer thuiszorg? Is de aanvraag ingediend?
7. Persoonlijke leningen
8. Bankkluis opgezegd?
9. Is de aanslag van het Waterschap aangepast aan de nieuwe situatie?
10. Heeft u de Koninklijke onderscheiding van de overledene teruggestuurd?
11. Abonnementen en lidmaatschappen

- ANWB -Internetprovider -Kranten/tijdschriften -Kabel/digitale tv -Telefoon/mobiel - OV-chipkaart - Loterijen	-Bibliotheek -Kerkgenootschap -Lidmaatschappen -Parkeervergunning - Postorderbedrijven -Lopende afspraken (tandarts e.d.) -Online profielen (www.digitalenazorg.nl ??)
--	--

2.2.3 Checklist Aangifte Erfbelasting

Deze checklist is gelijk voor zowel de groep gehuwden als ongehuwden.

1. Verwacht u dat u erfbelasting moet betalen?
 - Zo ja, vraag dan zelf een biljet aan bij de Belastingdienst als u 4 maanden na het overlijden nog geen aangiftebiljet of informatieformulier heeft ontvangen.
 - Redt u het niet om de aangifte Erfbelasting binnen 8 maanden na het overlijden in te dienen, vraag dan ruim op tijd uitstel aan bij de Belastingdienst.
2. Is er een executeur?
 - Zo ja, laat deze de aangifte dan mee ondertekenen?

2.2.4 Checklist Aangifte Inkomstenbelasting

1. Deden u en uw partner in het verleden samen aangifte?
 - Zo ja, dan ontvangt u meestal een F-biljet. Informeer bij de Belastingdienst wanneer u dit kan verwachten.
 - Zo nee, heeft u zelf een F- of T-biljet aangevraagd voor evt. teruggave van inkomstenbelasting
 - Vraag eventueel een Belastingadviseur om raad.

2.3 Checklist enige tijd na overlijden (3 maanden na overlijden)- voor ongehuwden of mensen met een samenlevingscontract

2.3.1 Checklist Opzeggingen & wijzigingen

1. Nutsbedrijven
Elektra, Gas & water
2. Geldzaken
Persoonlijke lening, hypotheek, effecten, bankkluis
3. Verzekeringen
Levensverzekering, ziektekostenverzekering, uitvaartverzekering, inboedelverzekering, opstal- en brandverzekering, WA- verzekering & overige verzekeringen.
4. Auto
Kentekenbewijs, verzekering
5. Overige
PostNL nabestaandenservice, Identiteitsbewijs inleveren, Koninklijke onderscheiding terugsturen, Thuiszorg informeren en afronden
6. Abonnementen

- ANWB	-Bibliotheek
-Internetprovider	-Kerkgenootschap
-Kranten/tijdschriften	-Lidmaatschappen
-Kabel/digitale tv	-Parkeervergunning
-Telefoon/mobiel	- Postorderbedrijven
- OV-chipkaart	-Lopende afspraken (tandarts e.d.)
- Loterijen	-Online profielen (www.digitalenazorg.nl??)

2.3.2 Checklist Huisvesting

1. Huurwoning
 - Overlijden gemeld?
 - Kan en wil de achterblijvende partner of nabestaande in de woning blijven wonen?
 - Is er toestemming van de verhuurder? Zo nee, verzoek indienen bij de kantonrechter. Zo nee, woning moet leeg opgeleverd worden.
2. Koopwoning
 - Is er een achterblijvende ongehuwde en niet-geregistreerd partner? Zo ja, overleg wat te doen.
 - Wil 1 van de erfgenamen de woning bewonen?

2.3.3 Checklist Verdeling van het huisraad

1. Is er een achtergebleven ongehuwde en niet-geregisteerde partner?
 - Zo ja, dan moeten deze beneficiair aanvaarden.
2. Is er een samenlevingscontract?
 - Zo ja, bekijk welke bepalingen van belang zijn.
3. Ga na of er een codicil of testament is dat bepaalde voorwerpen aan iemand toewijst.
 - Zo ja, houd die spullen apart.

Overleg met de erfgenamen of ze het belangrijk vinden om de waarde van de te verdelen spullen te laten meewegen in de verdeling van de erfenis. Zo ja, maak een lijst van de inboedel met een schatting van de waarden van de bezittingen.

2.3.4 Checklist Aangifte Erfbelasting

1. Verwacht u dat u erfbelasting moet betalen?
 - Zo ja, vraag dan zelf een biljet aan bij de Belastingdienst als u 4 maanden na het overlijden nog geen aangiftebiljet of informatieformulier heeft ontvangen.
 - Redt u het niet om de aangifte Erfbelasting binnen 8 maanden na het overlijden in te dienen, vraag dan ruim op tijd uitstel aan bij de Belastingdienst.
2. Is er een executeur?
 - Zo ja, laat deze de aangifte dan mee ondertekenen?

2.3.1 Checklist Aangifte Inkomstenbelasting

1. Inkomstenbelasting overledene
 - Heeft u een aangiftebiljet voor de inkomstenbelasting van de overledene ontvangen? Zo nee, heeft u wel kans op teruggave? Vraag dan een T-biljet aan.
 - Zijn er nog looninkomsten binnengekomen na het overlijden? Zo ja, tel die dan op bij het inkomen van de overledene.
 - Had de overledene aftrekbare buitengewone uitgaven, bijv. wegens ziekte of invaliditeit. Zo ja, voer die dan op bij het invullen van de belastingaangifte.
 - Aangifte inkomstenbelasting indienen
 - Ontving de overledene een voorlopige teruggave van belasting, of een huur- of zorgtoeslag? Zo ja, houd in de gaten of die betaling wordt stopgezet. Waarschuw de Belastingdienst als de betaling niet is stopgezet na het overlijden.

Is alles afgerond, inclusief de aangifte inkomstenbelasting en erfbelasting? Zo ja, dan kunt u overgaan tot de definitieve verdeling van de nalatenschap.

Bron: Bruijn, Kooij, Peters & Ruis (2015) Zorgen erna

Hoofdstuk 3: Organisaties

In het eerste deel van dit document komen alle organisaties in Zwolle aan bod, die op een bepaalde manier ondersteuning kunnen bieden aan nabestaanden en/of hulpverleners.

Organisaties zijn op alfabetische wijze geordend.

3.1 Organisaties in Zwolle

Bolwerk Advocaten Zwolle	Bolwerk Advocaten in Zwolle helpt u te navigeren door complexe en vaak verwarrende juridische kwesties.
BuroNazorg	Begeleiding, advies & training
Centrum voor Jeugd & Gezin	Informatie, advies, hulp & ondersteuning
CIZ	Centrum Indicatiestelling Zorg
De Kern	Maatschappelijke dienstverlening: Maatschappelijk werk & sociaal raadslieden
De Zonnestein	Voor mensen die te maken hebben (gehad) met kanker
Dimence	Geestelijke gezondheidszorg (via huisarts)
Dominicanenklooster	Gespreksgroep
Eureka	Een sociaal-culturele vereniging (met eetcafé)
Hedera	Rouwtherapie/begeleiding
Humanitas	Thuisadministratie
Intermezzo	Rouwgroepen
Juridisch Loket Zwolle	Juridisch advies aan iedereen met een laag inkomen en weinig vermogen
Kerken	Diverse kerken bieden hulp
Kindertelefoon	0800-0432
Korrelatie Telefoondienst	0900-1459 (15ct/pm)
Leger des Heils	Liefdadigheidsinstelling
Mezzo	Mantelzorglijn 0900-2020496 (10ct/pm)
Mijn Verhaal (Sjoerd Litjens)	Het maken van herinneringsdocumenten (boeken, fotoboeken, websites/video's) die recht doen aan een leven of levensfase
Rechtsgevoel	Adviesbureau voor Werk en Uitkering
Sociaal Wijkteam	Opvoeden, hulp, opgroeien, hulpmiddelen, ontmoeten e.d. Team: Noord, Oost, Zuid, West, Midden. Bellen met 14038.
Slachtofferhulp Regio Noord	Helpt na misdrijf, verkeersongeluk of ramp
Sensor Telefoondienst	0900-0767 (5ct/pm)
Steunpunt Informele Zorg	Biedt diverse diensten om mantelzorgers te ontlasten en hulpvragers te ondersteunen
Stichting Achter de regenboog (Oost)	Ondersteunt kinderen en jongeren bij het verwerken van het overlijden van een dierbare
Stichting De Driehoek	Kerkmaatschappelijk werk
Stichting Mantelzorg Adviesraad	Belangenbehartiging mantelzorgers
Stichting Meedoen Zwolle	Verleent steun aan kinderen (clubje/vakantie/excursie) van huishoudens met bijstandsnorm of bij schuldregeling of schuldsanering.

Stichting Noodfonds Zwolle	Verstrekt giften. Staan open voor aanvragen die door hulpverleners noodzakelijk of zeer wenselijk worden geacht maar door formele regels onmogelijk wordt gemaakt.
Travers	Maatschappelijke onderneming in, die zich inzet voor vitale en leefbare wijken met goede voorzieningen
Travers Buurtbemiddeling	Gratis buurtbemiddeling voor inwoners (038-4216050)
Voedselbank	06-49352256
Zorgbelang Overijssel	Informatie en advies over de zorg, Wmo of jeudzorg.
ZwolleDoet!	Vrijwilligerscentrale

Overige informatie:

- Verwijzingen naar 2^e lijns verlopen altijd via huisarts of sociaal wijkteam.
- WijZ wil weten wanneer sociaal wijkteam wordt ingeschakeld. Dus dan contact opnemen!

3.2 Organisaties Landelijk

Belastingdienst

Centraal Testamenten Register

EPN

Fonds Psychische Gezondheid

www.psychischegezondheid.nl

Landelijk Steunpunt Rouw

Mezzo

Nalatenschapscoach

www.denalatenschapscoach.nl

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud)

Sensor

Sociale Verzekeringsbank

Stichting Achter de regenboog

www.achterderegenboog.nl

Stichting de Jonge Weduwe

Stichting Herplaatsing Huisdieren

Stichting Jonge Helden

Stichting Kind en Rouw

Stichting Korrelatie

Stichting Lotgenotencontact

Vereniging Ouders, Kinderen en Kanker (VOKK)

Hoofdstuk 4 Wet- & regelgeving

In dit deel komen wet- & regelgeving aan bod, waarmee de nabestaanden in aanraking (kunnen) komen. Deze informatie is een omschrijving van de wetten en regels van het moment van uitgeven. Voor een verdere of specifieke verdieping of uitleg, dient men zelf naar deze informatie op zoek te gaan.

4.1 Anw: Algemene nabestaandenwet

De nabestaandenuitkering uit de Algemene nabestaandenwet (Anw) is een financiële ondersteuning van de overheid na het overlijden van uw partner (of voor wezen). De overheid zorgt er met de nabestaandenuitkering Anw voor dat nabestaanden een basisinkomen hebben. De SVB betaalt de bijdrage uit.

Als u geen andere inkomsten heeft, krijgt u de volledige nabestaandenuitkering Anw. Heeft u wel andere inkomsten, dan hangt het af van het soort inkomen of wij die helemaal, voor een deel of niet aftrekken van de nabestaandenuitkering Anw.

U krijgt een nabestaandenuitkering Anw als:

- uw partner in Nederland woonde of werkte, én
- u nog niet de AOW-leeftijd heeft, én
- u aan één van de volgende voorwaarden voldoet:
 - u zorgt voor een kind dat jonger is dan 18 jaar
 - u uw eigen kind of pleeg- of stiefkind verzorgt, én
 - dit kind tot uw huishouden behoorde op het moment van overlijden.
 - u bent voor meer dan 45% arbeidsongeschikt

Het maakt niet uit of u getrouwd was of samenwoonde met uw overleden partner.

Het kan gebeuren dat iemand die aan de voorwaarden voldoet tóch geen nabestaandenuitkering Anw krijgt. Bijvoorbeeld als:

- de partner zoals verwacht binnen 1 jaar overleed aan een ziekte die deze partner al had op het moment van trouwen of samenwonen
- de partner zoals verwacht binnen 1 jaar overleed aan een ziekte die deze partner al had toen hij of zij in Nederland kwam werken of wonen
- iemand de partner om het leven heeft gebracht of daaraan heeft meegeholpen
- iemand in de gevangenis zit.

Bron: www.svb.nl

4.2 Erfrecht

4.2.1 Vererving volgens een testament

Als de overledene een testament heeft gemaakt wordt de erfenis in beginsel verdeeld zoals de overledene dat in zijn testament heeft bepaald.

Bij het Centraal Testamentenregister in Den Haag kun je informatie inwinnen of iemand een testament heeft gemaakt. Dit moet schriftelijk gebeuren met een akte van overlijden van de betreffende persoon. Het Centraal Testamentenregister is gevestigd in Den Haag (Postbus 19398 2500 CJ DEN HAAG). Een uittreksel of afschrift van de overlijdensakte kun je tegen betaling verkrijgen in de gemeente van overlijden.

4.2.2 Vererving zonder testament

Als de overledene geen testament heeft gemaakt en dus geen erfgenamen heeft aangewezen, bepaalt de wet wie de erfgenamen zijn. Je hebt dan niet alleen recht op een deel van de erfenis, maar je bent ook verantwoordelijk voor de afwikkeling van de erfenis. Of je daar nu blij mee bent of niet.

Onder wat te doen met een erfenis staan de mogelijkheden beschreven die je wettelijk hebt als de wet jou als erfgenaam aanwijst. Je moet wel aan bepaalde voorwaarden voldoen om een erfgenaam te kunnen zijn. Deze voorwaarden staan in wie erven.

Wettelijke erfgenamen

De wet bepaalt in welke volgorde de erfgenamen worden opgeroepen. Er worden daarbij vier groepen onderscheiden.

- echtgenoot / geregistreerd partner en kinderen
- ouders, broers en zussen
- grootouders
- overgrootouders

De vier groepen van erfgenamen zijn beschreven in groepen van erfgenamen. Zolang er in de ene groep nog een erfgenaam is, komt een volgende groep niet aan bod. Als er in geen van de vier groepen erfgenamen zijn, dan gaat de erfenis naar de Staat der Nederlanden.

Uitzonderingen erfgenamen

De erfgenamen die in dezelfde groep zitten, hebben allemaal recht op een even groot deel van de erfenis. Uitzonderingen daarop zijn de partner (of geregistreerd partner) en de ouders. Voor de partner zijn aparte regels gemaakt en ouders hebben altijd recht op een kwart van de erfenis.

Taak erfgenamen

De erfgenamen hebben tevens de taak de nalatenschap te verdelen. Gelukkig gaat dit in veel gevallen goed, maar er zijn ook families waarbij dit problemen oplevert. Dit is erg vervelend en het beste is als jullie dit samen kunnen voorkomen. Indien jullie er samen niet uit komen kun je naar de kantonrechter voor de verdeling van de nalatenschap. Met uitzondering van de echtgenoot heb je bij alle groepen van erfgenamen te maken met plaatsvervulling.

4.2.3 Wettelijke verdeling bij overlijden partner

Tot 2003 hadden kinderen het recht om hun deel van de erfenis meteen op te eisen als hun ene ouder overleden was, en de andere nog leefde. Het kon dan bijvoorbeeld gebeuren dat de achtergebleven ouder zijn woning moest verkopen, om de kinderen hun deel van de erfenis uit te kunnen betalen. Wilde je dit voorkomen, dan moest je als ouders een langstlevende testament maken, waarin je bepaalde dat al je bezittingen bij je overlijden naar je echtgenoot / partner gingen.

Dit is veranderd. Sinds 2003 geeft de wet bescherming aan de achtergebleven echtgenoot en geregistreerd partner. Bij overlijden krijgt de langstlevende automatisch alle bezittingen (en schulden) van de overledene. De kinderen kunnen niet meer meteen hun erfdeel opeisen, maar krijgen slechts een vordering in geld ter grootte van hun erfdeel. Deze vordering is pas opeisbaar na het overlijden van de langstlevende. Het maakt hierbij niet uit of het om een ouder of een stiefouder gaat. Zodra er een achterblijvende echtgenoot /partner én een kind is, gelden de regels van de wettelijke verdeling.

Maq de overgebleven echtgenoot / partner het geld van de kinderen opmaken?

In principe is de echtgenoot / partner vanaf het overlijden van de ander eigenaar van het vermogen en kan hij of zij het vermogen helemaal opmaken. Maar bij een zeer extreem uitgavenpatroon kunnen de kinderen proberen in te grijpen. Zij kunnen de rechter verzoeken het vermogen onder bewind te stellen. Hiervoor moet worden aangetoond dat de langstlevende "als gevolg van geestelijke of lichamelijke toestand niet meer in staat is ten volle de vermogensrechtelijke belangen zelf waar te nemen". Dit is niet zo'n eenvoudige zaak.

Wat gebeurt er als de langstlevende opnieuw trouwt en daarna overlijdt?

Ook dan gelden gewoon de regels van de wettelijke verdeling. Er is een (nieuwe) echtgenoot / partner en er zijn kinderen. Dus het vermogen gaat naar de nieuwe echtgenoot, en niet meteen naar de kinderen uit het eerste gezin. De kinderen moeten wachten op hun erfdeel tot het overlijden van de stiefouder.

Kunnen de kinderen hier niets tegen doen en moeten zij toezien dat de stiefouder hun hele erfdeel opmaakt?

Je kunt dit als kind voorkomen door gebruik te maken van je wilsrechten. Je vestigt dan vruchtgebruik op je erfdeel. De kinderen krijgen het eigendom van hun erfenis, de stiefouder houdt echter het recht van gebruik. In feite hebben de kinderen nog niets aan hun erfdeel omdat de stiefouder het recht van gebruik hierover houdt, maar je voorkomt in ieder geval dat de stiefouder het erfdeel helemaal kan opmaken.

Je kunt de regels van de wettelijke verdeling ongedaan maken. Dit heet een ongedaanmaking.

4.2.4 Kinderen

Kinderen hebben een speciale positie in het erfrecht. Vroeger vond men dat het familievermogen ongehinderd naar de kinderen moest kunnen gaan. Wat de echtgenoot (of geregistreerd partner) kreeg, was niet belangrijk. Inmiddels is de positie van de echtgenoot door de regels van de wettelijke verdeling aanzienlijk verbeterd. Toch kun je nog steeds resten van de speciale plaats van de kinderen in het erfrecht vinden.

Zo hebben kinderen altijd recht op een bepaald deel van de erfenis van hun ouders. Het maakt daarvoor niet uit hoe de relatie van de kinderen met de ouders is. Het deel waar je als kind hoe dan ook recht op hebt, heet de legitieme portie. Ook hebben kinderen zogenaamde wilsrechten. Hiermee kunnen ze voorkomen dat hun deel van de erfenis aan hun neus voorbij gaat doordat de overgebleven ouder hertrouwt.

4.2.5 Internationale vererving

Als je de Nederlandse nationaliteit hebt en je woont in Nederland, en al je spullen staan in Nederland, is het simpel: jij valt onder het Nederlandse erfrecht. Er gelden andere regels voor internationale vererving. Aangezien dit een kleine groep mensen zal zijn, is deze internationale vererving niet verder uitgewerkt.

Bron: www.erfwijzer.nl

Hoofdstuk 5 Verwijzingen

5.1 Verwijzingen naar boeken

5.1.1 Boeken voor nabestaanden

Volwassenen:

Isa Hoes
L. van der Maarel (Monuta)

Toen ik je zag
Omgaan met kinderen en verlies ([Praktische handleiding voor ouders](#))

Kinderen:

Dick Bruna
Yvonne van Emmerik
Ineke van Essen
R. Fiddelaers
R. Fiddelaers
R. Fiddelaers
A. de Kwaadsteniet & M. Verstoep
Michael Rosen
J. Vriens
Bette Westera

Oma pluis
Als vlinders spreken konden
Ik krijg tranen in mijn ogen als ik aan je denk
Als ik er niet meer ben ([Voorbereiden overlijden](#))
Ik weet niet wat ik moet weten
Ik hou je nog even vast ([Eigen herinneringsboek](#))
Soms moet je even huilen ([Werkboek voor kinderen](#))
Verdriet ([Prentenboek](#))
8ste groepers huilen niet
Doodgewoon ([Kinderen en volwassenen. Winnaar gouden griffel 2015](#))

Jongeren:

Marja Baseler
Yvonne van Emmerik
Daan Westerik
Ineke Wienese

Over leven en dood
Als vlinders spreken konden
Verder zonder jou
Troost voor tranen

5.1.2 Boeken voor vrijwilligers/werkers

C. van den Abbeele
Cees Baan (Monuta)
C. Anbeek & A. de Jong
M. van den Berg & C. Leget
Riekje Boswijk-Hummer
M. van 't Erve & R. Fiddelaers
R. Fiddelaers
R. Fiddelaers
R. Fiddelaers
R. Fiddelaers & M. Delfos
Maria de Greef
Onno van der Hart
Suzanna van de Hunnen
Manu Kierse
R. Kubler-Ross
R. Kubler-Ross
R. Kubler-Ross

De kunst van het afscheid nemen
Wie troost mij
De berg van de ziel. Persoonlijk essay over kwetsbaar leven
Leven aan de grens. Reflecties over terminale zorg.
Troost vragen, geven en ontvangen
Om alles wat er niet meer is ([Jongeren over zelfdoding](#))
Met mijn ziel onder de arm
Veel gestelde vragen over kinderen en afscheid
Mijn troostende ik
Moet ik nu huilen? ([Rouw & autisme](#))
Het regent in mijn toekomst ([Grootouders en rouw](#))
Afscheidsrituelen. Achterblijven en verdergaan.
Stervensdruk: Geen tijd om dood te gaan.
Kinderen helpen bij verlies
Lessen voor levenden
Over rouw
Kinderen en de dood

Carlo Leget	Ruimte om te sterven
Roek Lips	Het boek JOB
LRS	Rouw en rouwbegeleiding
L. van der Maarel	Kinderen in spagaat. Over rouw na echtscheiding en overlijden
Herman de Mönnink	Verlieskunde
Arthur Polspoel	Het was toch een mooi leven
Franz Rupert	Symbiose en autonomie
Sabine Noten	Stapeltjesverdriet
Anne-Marie Vermaat	Lieverd in mis je zo

5.2 Verwijzingen naar websites

5.2.1 Websites voor nabestaanden

www.landelijksteunpuntrouw.nl	Informatie & landelijk verwijsbestand
www.intermezzo-zwolle.nl	Nazorgcentrum voor mensen met kanker en hun naasten
www.pratenoververlies.nl	Anoniem praten over verlies met een deskundige vrijwilliger
www.sensoor.nl	24-uur bereikbaar voor vertrouwelijk gesprek of informatie. Via telefoon, mail of chat
www.overlijden-overheid.nl	Overzicht van zaken die geregeld moeten worden na overlijden
www.dekunstvanhetrouwen.nl	Theatergroep met de voorstelling: "Dan neem je toch gewoon een hond?"
www.113online.nl	Random zelfdoding
www.denalatenschapscoach.nl	Nalatenschapscoach
www.interapy.nl/rouw	Online hulp
www.wietroostmij.nl	Nabestaanden bieden elkaar online troost
www.verliesverwerken.nl/lotgenoten	Lotgenotencontact
www.jjpv.nl	Lotgenotencontact voor mensen die op jonge leeftijd hun partner hebben verloren
www.alleenover.nl	Lotgenotencontact weduwen/weduwnaars
www.essenburgh.nl	Ontmoetingsdagen voor nabestaanden na zelfdoding
www.snapjijhet.nl	Lotgenotencontact voor nabestaanden na zelfdoding
www.buronazorg.nl	Begeleiding bij verliesverwerking

Regelzaken

www.svb.nl	Informatie over regelingen van de Sociale Verzekeringsbank
www.digitalenazorg.nl	Van het toegankelijk maken van allerlei soorten gegevens uit computers, laptops, tablets en telefoons tot het opzeggen van social media en online diensten.

Voor kinderen/jongeren:

www.herinnerdingen.nl	
www.evenstilstaanbij.nl	
www.troostvoortranen.nl	
www.achterderegenboog.nl	
www.in-de-wolken.nl	Begeleiding van kinderen en jongeren

Werkvormen kinderen/jongeren:

www.daisyluiten.nl
www.daisyluiten.nl
www.troostboom.nl

Sterrenkaartjes: herinneringen aan overleden persoon
Zonnekaartjes: gespreksstof bij naderend overlijden
Kwartetspel: 'Niet hier wel dichtbij'

5.2.2 Websites voor vrijwilligers/werkers

www.landelijksteunpuntrouw.nl
www.stichtingjongehelden.nl
www.buronazorg.nl
www.mezzo.nl
www.gcoach.nl
www.jongeheldenindeklas.nl

Informatie & landelijk verwijsbestand
Informatie & verwijsbestand
Begeleiding, advies, training en opleiding
Informatie & advies voor mantelzorgers
Gids voor professionals op het communicatieve vlak
Informatie over verlies en rouw van kinderen/jongeren.

www.troostkaarten.nl
www.svb.nl
www.digitalenazorg.nl

Overzicht van professionele rouwzorgbegeleider (NL)
Mooie en passende kaarten/boeken en cadeautjes
Informatie over regelingen van de Sociale Verzekeringsbank
Van het toegankelijk maken van allerlei soorten gegevens uit computers, laptops, tablets en telefoons tot het opzeggen van social media en online diensten.

www.dekunstvanhetrouwen.nl

Theatergroep met de voorstelling: "Dan neem je toch gewoon een hond?"

www.informelegzorg zwolle.nl

Biedt diverse diensten om mantelzorgers te ontlasten en hulpvragers te ondersteunen

www.maatopmaat.nl

Maatje zoeken/maatje worden

www.evenstilstaanbij.nl

E-book Even stilstaan bij jongeren en rouw (gratis)

5.3 Verwijzingen naar documenten/folders e.d.

H. Doosje

Rouw is de achterkant van de liefde

H. Doosje

Kinderen in rouw

R. Fiddelaers

Vragen van kinderen over leven na de dood

